

DE VONDER

The cover image shows a concrete bridge with a metal railing spanning a river. The bridge has a sign that says 'Wielput'. The bridge is supported by a large concrete pier with a semi-circular opening. The water is calm and reflects the bridge and the surrounding trees, which have autumn foliage. The sky is clear and blue.

Gebruik Kop 1, Kop 2, Kop 3 en Bold voor vers
illende opmaak mogelijkheden

2019 Jaargang 25 nr. 3

Van het bestuur

Als ik dit schrijf is het nog volop vakantietijd. Veel mensen zijn op vakantie, al dan niet buiten onze regio. Binnen onze vereniging zijn er ondanks de vakantie toch nog velen bezig met de voorbereiding van het nieuwe seizoen. Als dit nummer bij U in de bus valt is waarschijnlijk het nieuwe lezingen- en excursieprogramma bekend.

Al met al brengt mij dat toch tot enige overpeinzingen over de voorbije periode. In het bijzonder de grote excursie naar Luik. Een bijzondere gebeurtenis voor diegenen die het gelukt was tijdig in te schrijven, want de belangstelling voor deze excursie was terecht groot.

Het station in Luik was prachtig, voor sommigen wat megalomaan, maar in België kan veel, zo niet alles. We werden ingedeeld in twee groepen zodat ik mij moet beperken tot een reactie van de groep waarin ik was ingedeeld.

Het was toch apart om van een Vlaamse in Wallonië commentaar te krijgen op een gebouw, ontworpen door de Spanjaard Calatrava. De gehele Belgische federale en lokale politiek werd erbij betrokken.

Het vervolg van de excursie naar Museum Le Grand Curtius was ook geslaagd. Daar kregen we naast de geschiedenis van gebouw en stad ook een kleine cursus kunstgeschiedenis. Het enthousiasme spatte er van af.

Over geschiedenis gesproken. In deze en komende maanden zal de geschiedenis van de Bevrijding in 1944-1945 volop aan de orde komen. Ook De Vonder, of een van haar leden, besteedt daaraan veel aandacht.

Ik wijs dan op de kleine tentoonstelling in de hal van het gemeentehuis in Asten waar in een vitrine de personalia van de Astense verzetsstrijder Frits de Bruijn zijn ten toon gesteld. Ook de uitgave van het boek “Verborgen in het Dorp” levert een belangrijke bijdrage aan de geschiedenis van deze periode.

Op de website van onze vereniging vindt U hoe dit boek te bestellen is. En als U dan toch op de website kijkt, let dan toch ook eens op de vacatures die daar vermeld staan.

Tot slot wens ik U, met dank aan de leden van de redactie, veel lees plezier bij deze nieuwe uitgave van De Vonder,

Hans Dittner, voorzitter

Het imponerende station in Luik ontworpen door Santiago Calatrava

DE VONDER

heemkundekring

DE VONDER
asten - someren

Van de redactie

Geachte lezer,

Het is 75 jaar geleden dat o.a. Someren en Asten bevrijd werden van de gruwel die oorlog heet. Daar moeten we even bij stilstaan.

Tijdens de laatste redactievergadering kregen we twee mensen op bezoek: Hans Dittner en Hennie Hoeben: de eerste om eens kennis te komen maken, waarbij hij ook nog een mooie suggestie achterliet om via andere bronnen kopij binnen te halen en de laatste om te zien of redactiewerk iets voor hem was. En ja, gelukkig wel!! Wij heten Hennie welkom. Mensen, weet hem te vinden!!!

De Redactie

Hennie zal zich hier aan U voorstellen:

Ik ben Hennie Hoeben, (1952) geboren en getogen in Liessel

Na mijn huwelijk met Jet Smits in 1975 ben ik in Asten komen wonen. Nu woon ik op Voordeldonk 30.

Ik ben 43 jaar werkzaam geweest als leraar basis-onderwijs in Liessel met een grote passie voor de zaakvakken geschiedenis en aardrijkskunde.

In mijn vrije tijd vooral actief geweest bij voetbalvereniging NWC hier in Asten. Naast mijn sportieve jaren als speler lid geweest van het hoofdbestuur, waarvan zes jaren als voorzitter (1993-1999). Bij mijn afscheid van het bestuur in 1999 benoemd tot erelid.

Daarna heb ik me binnen NWC vooral beziggehouden met de sponsoring en de laatste jaren in het commissiewezen (jubileumcommissie en hulding van jubilarissen) en de redactie van het clubblad De Nieuwe NWC'er, waarvan een aantal jaren in de functie van hoofdredacteur.

Momenteel zijn we met een enthousiaste groep weer begonnen met voetbal, maar dan wel met Wandelvoetbal.

- 2 Van het bestuur
- 3 Van de redactie
- 4 Burgemeester Frenckenstraat
- 6 Het aandeel van de 15e Schotse Divisie deel 2 (slot)
- 8 Algemene informatie
- 9 Open dag Wehrmachtshuisje Someren-Heide
- 10 Het Hecken bij de Rockenbergh
- 12 Overdracht voorzitterschap redactie Burengeruchten
- 13 Notities van Jan van Lierop 3
- 15 Oud goud
- 16 Herinneringen aan crisisjaren en oorlogstijd van Louis Tinnemans deel 1
- 18 Het Bevrijdingsjubileum van de oorlogsverhalen
- 20 Vrienden van De Vonder

Door mijn achtergrond en mijn aloude interesse voor geschiedenis voel ik me enorm aangetrokken tot de activiteiten van heemkundekring De Vonder. Daarbij wil ik me in eerste instantie gaan toeleggen op een goede inbreng bij onze redactie. Via deze weg hoop ik de vereniging en de mensen die er momenteel actief zijn goed te leren kennen. Wellicht dat ik er op den duur dan een heel fijne en zinvolle vrijetijdsbesteding heb bijgekregen en tevens op een leuke manier mijn steentje aan de vereniging kan bijdragen.

Met vriendelijke groet,

Hennie Hoeben

BURGEMEESTER FRENCKENSTRAAT

Jac. Jöris.

In 1810 koopt Jan Georg Frencken, afkomstig van Weert, een huis in de huidige burgemeester Frenckenstraat. Hij werd in 1812 benoemt tot maire van Asten. De naam Maire werd in 1824 omgezet in burgemeester. In 1815 werd hij tevens vrederechter en later kantonrechter van het kanton Asten, dat van 1838 tot 1877 in Asten was gevestigd en waaronder elf gemeentes ressorteerden. Het gebouw waar recht werd gesproken staat in de huidige Burgemeester Wijnenstraat waar voorheen de dierenartsenpraktijk was gevestigd. De zoon van Jan G. Frencken, Godefridus Marcellus Frencken

werd op 16 januari 1818 geboren. In 1844 volgde hij zijn vader op als burgemeester en secretaris van Asten en in 1852 tevens van Vlierden. Godefridus Frencken heeft in zijn tijd veel betekend voor de welvaart en de ontwikkeling van Asten. Door verkoop van turf aan de firma van de Griendt werd zo veel geld verdiend, dat door de rijkdom de Astenaren geen hoofdelijke omslag hoefden te betalen. Frencken is de enige burgemeester in Nederland die 60 jaar het ambt heeft uitgeoefend. Dat 60 jarig jubileum werd in Asten flink gevierd. Hieronder het feestlied en het feestprogramma uit "Te voet dur Aaste" aan de hand van Piet Feijen, Jan Vaalman en leden van de ouderenbond.

Op het Diamanten Feest van Asten's Burgemeester. Viert, Astenaren, feest ter eer Uws Burgervader, Wiens kruin thans siert een kroon van 't zuiverst diamant.

Juicht, jubelt blij, laat luid Uw feestlied galmen, Geen onderscheid vandaag van godsdienst, rang of stand!

Hij is ons aller hoofd, die meer dan zestig jaren Met wijs beleid en trouw zijn dierbaar volk regeert, Die immer eer en plicht met zachtheid wist te paren, Die groot van hart en ziel, door allen wordt geëerd.

Ja, zestig jaren lang was hij een trouwe hoeder, een vader, leidsman, vriend, bereid met hart en mond

belangen voor te staan, de rechten te verdedigen van het geliefde dorp, waar zijne wieg eens stond. En mocht den burgers ooit het wrede noodlot treffen, waar lijden werd gevoeld, waar rampspoed heerste of smart.

Daar wist hij liefdevol steeds leniging te brengen, de beurs des ed'len mans toonde zijn gouden hart.

Thans vieren wij een feest als Neerland nooit beleefde,

zoals willicht geen mens ooit nog beleven mag, de fiere grijsaard nu omkranst met dubbelen krone! Gods milde goedheid schonk ons deze blijden dag. Heeft Asten eens gehoopt dat 't zilver hem mocht sieren,

dien wens vervuld, bad men voor hem om 't goud, doch diamant, men durfde het niet te hopen; toch is dit rein gesteent' hetgeen men thans aanschouwt.

Laat luide daarom nu onze blijde zangen klinken ter eer van hem, wien geldt dit schone feest;

Wij willen hem ons aller achting tonen, viert dus zijn jubilé met opgewekte geest!

En hopen wij dat God nog lang hem voor ons sparen,

hem schenken moed en kracht, gezondheid, lust en vree,

tot welzijn van zijn volk, tot vreugde van ons allen; Leef, achtbare burgervader, nog jaren met ons mee!

P.J. Schriks. (citaat feestgids)

Greep uit het feestprogramma: Citaat uit de feestgids

Dinsdag 17 mei: 7 uur Aankondiging van het feest door het luiden der klokken, en het lossen van saluutschoten en het uitsteken der vlaggen.

Woensdag 18 mei: 10 1/2 uur. Afhalen van den jubilaris...

10 3/4 uur. Uitvoering van feestliederen...

11 uur Receptie op het raadhuis. Matinee Muzikale...

12 uur. Eerste spijker slaan nieuwe trambaan door de jubilaris...

2 1/2 uur. Allegorische optocht door versierde straten, opgeluisterd door Muziekcorpsen”.

Aan deze optocht werd door een dertigtal wagens en groepen deelgenomen en de stoet werd geopend door een heraut te paard en gesloten door een Garde d'Honneur. Er deden maar liefst zes Handboogverenigingen mee, waarvan nu nog in leven zijn “Willem Tell en Vredekring Ommel”. Schieten was blijkbaar een volkssport, want kruisbooggezelschap “La bonne Espérance” en de koninklijk erkende schietvereniging “Astens Weerbaarheid” deden ook ieder met een praalwagen mee. Verder was er een praalwagen van de “subcommissie voor den optocht”, voorstellende de Stedenmaagd, geëscorteerd door 4 ridders en 6 edelknapen in kostuum. Het rijtuig voor den jubilaris werd geëscorteerd door “ene erewacht te paard”. Na de optocht: Aanbieden van een bouquet aan de jubilaris door de jonge jufvrouw Anna Bluijssen.

9 1/2 uur. Schitterend vuurwerk op de Markt...”

Bij dat vuurwerk: vuurkransen; zon; Chinese gril; La Grande Majestueuze; Het Wapen van Astens; Bommen “Sterre der Zee”; Bommen “Kruis der Malta”; slotbouquet met o.a. honderd vuurpijlen, vuurpotten, springbussen en kanonschoten.

Donderdag 19 mei 10 uur. Lossen van saluutschoten.

11-12 1/2 uur Matinee Muzikale door de fanfare St. Cecilia...

2 uur. Volksvermakelijkheden, opgeluisterd door muziek...

8 uur. Schitterende lichtstoet, die dan de zelfde weg zal nemen als de optocht van woensdag”. Dit was in het kort, een weergave van wat Jan Vaalman met bewijzen kon staven. Wâ 'n fist ! Bijna een eeuw geleden ! Maar het is ook de geschiedenis ingegaan

zover bekend, als enig. Laat heel Astens daar trots op zijn en..... blijven. De redactie “Te Voet dur Aaste” heeft bewust deze laatste aflevering gekozen voor dit uitzonderlijke jubileum. Nostalgie? Zeker. Maar het is in dit geval ook wel iets bijzonders. Want het is nu toch onvoorstelbaar, dat men, zonder snipperdagen of vakantie op eigen kosten drie dagen kan feesten! Toen ging dat wel! Hoe bestaat het! Dat wil niet zeggen, dat we tegenwoordig niet meer kunnen feesten. Maar of dat zo goedmoedelijk en gezellig is als toen????

Dur moet iedereen mer's goe over naodenken. Hawdoe.

Het aandeel van de 15e Schotse Divisie uitgelicht deel 2 /slot

In onze vorige De Vonder publiceerden wij het eerste deel van een verhaal over het aandeel van de 15th Scottish Division in de bevrijding van Asten. Het verhaal werd 50 jaar geleden geschreven door Peelbelang-redacteur Piet van der Zanden, die het onder andere baseerde op het boek *The history of the fifteenth Scotisch Division 1939-1945* (luitenant-generaal H. G. Martin - 1948).

In deze editie deel twee (slot) van dat verhaal.

Schotten eisen hoofdrol op in bevrijding van de Peel

In Deurne kwam in de vroege morgen van 29 oktober 1944 de 44e Schotse Brigade aan. Op het hoofdkwartier van de 11e Pantser Divisie kon men de commandant, brigadegeneraal Cockburn, niets definitiefs over de toestand vertellen.

Men dacht dat de staf in Deurne door de Duitsers 'overlopen' was en dat de Duitsers 3 km. van Deurne waren. De beschikbare eenheden werden opgesteld om Deurne te verdedigen. De Schotse kanonnen en de munitie van de 6e Tankbrigade waren nog ver weg.

De berichten van de kant van Liessel werden steeds alarmerender. Om 6 uur in de morgen had de divisiecommandant een onderhoud met de bevelhebber van het 8e Amerikaanse Legercorps en de 7e Pantserdivisie in Someren.

Hij kreeg toen een goed inzicht in de crisistoestand en begreep dat de situatie niet bij Deurne, maar op de weg Liessel-Asten het moeilijkste zou worden. Als de Duitsers het vitale kruispunt Asten in handen zouden krijgen, zouden zij achter de 227e Brigade komen. Daarom moest de 44e Brigade naar Asten. De 46e moest naar Deurne komen zodra ze zou arriveren vanuit Tilburg.

Maar intussen - rond half 12 - waren Duitse tanks 3 km. ten zuidoosten van Deurne gezien. Er werden posities herzien en de Cameronians van de 46e Brigade, moesten naar Asten. Later werden het nog de Glasgow Highlanders. De volgende morgen konden nog wat uitgeputte Amerikanen terugtrekken tot achter de Schotse linies.

Nog steeds in Liessel

Brigadegeneraal Cockburn had intussen vernomen, dat de staf van de Amerikanen nog steeds in Liessel zat en ook op de Leensel onder Asten. Daarom wilde de generaal de R.S.F. door Asten naar Liessel

zenden terwijl de Royal Scots het Rinkveld en Voordeldonk bezetten en de Glasgow Highlanders de Staatsbossen blokkeerden. De Amerikanen in Liessel kon men niet ontzetten zo bleek, en daarom moesten ze terugtrekken.

De nogal eens wijzigende bevelen veroorzaakten even zoveel moeilijkheden voor de troepen in het veld. Het was bijv. niet alles om de onverkende Staatsbossen 's nachts door te trekken zonder dekking van artillerie of machinegeweren. Maar de Schotten lapte het 'm.

Intussen waren de bataljons van de 227e Brigade, die 's morgens (29 okt.) defensieve stellingen hadden betrokken buiten de rand van Asten-Dorp, tegen de schemering in de richting Meijel opgerukt. Zij groeven zich in bij de Staatsbossen langs de Gezandebaan. The Gordons groeven zich verder noordwaarts in. The Argylls bleven in reserve rond Heusden. De 227e Brigade zou hier tot half november blijven.

Bres gesloten

In de avond van 29 oktober was de complete 15e Schotse Divisie van Tilburg naar de Peel overgebracht. De gevaarlijke bres in de verdedigingslinie was nu weer gesloten. Aan de Schotten nu de taak om de Peel te zuiveren.

Aan het kanaal van Wessem was de 4e Pantser Brigadegroep de Amerikanen komen overzetten. Diezelfde nacht kregen de Schotten een voorproefje van de artilleriebombardementen die ze nog zouden moeten verduren. Bovendien waren de wegen in het vlakke Peelland door de Duitsers altijd goed te overzien. Zij hielden de oprukkende troepen dan ook regelmatig onder vuur. Bovendien hadden de Duitsers hier een macht aan kanonnen en mortieren bijeen gebracht. Deze stonden achter het Deurnes kanaal, ten zuiden van America, en zij schenen onbegrensd over munitie te beschikken.

Liessel, Hutten en Heitrak werden tijdens de aanvallen op Meijel onophoudelijk beschoten. Tenslotte waren er dan nog de mijnenvelden, tussen de veenputten en slijkwegen. Allerhande soorten mijnen werden er door de Duitsers achtergelaten als zij terugtrokken.

En daarbij kwam dan nog de onophoudelijke regen. Op 30 oktober moesten de Tank Grenadiers en de Tank Coldstream vanuit west en noord Liessel aanvallen. De Duitsers hadden er nog geen idee van, dat de vermoeide Amerikanen door de 15th Scottish waren vervangen. Om kwart over 8 stelde op het Slot een troep Duitsers op, die toen snel tot de ontdekking kwamen, dat zij het niet meer voor het

zeggen hadden.

Om 9 uur rukten de Duitse tanks op in de richting van de Glasgow Highlanders en van verderop kwamen series artillerie en mortiergranaten in een onvoorstelbare hoeveelheid. De aangevoerde kanonnen werden door de Duitse tanks vernietigd. Gepoogd werd de Schotten te omsingelen.

Het terrein leverde grote moeilijkheden op bij de bewegingen. De Duitsers hadden zich door de Staatsbossen verspreid, maar 's middags zuiverden de Glasgow Highlanders onder dekking van tanks deze bossen. Zij kregen versterking van de Royal Scots. De Glasgow Highlanders verloren in deze zware gevechten meer dan 80 man.

Vanuit Deurne waren de Schotten 's morgens ook opgerukt, met de bedoeling over Liessel heen naar het Slot te trekken. Op het Loon kwamen zij echter onder zeer zwaar Duits mortiervuur te liggen.

De Duitsers hadden intussen 25 tanks verloren en 3 antitank kanonnen. In de nacht trok het 47e Pantser Korps over het Deurnes kanaal terug. De parachutisten van Hubner namen de sector over en beschikten over zeer veel munitie.

Zware strijd

Op de 31 okt. was er in de vroege morgen slecht zicht, lage bewolking en mist. De 46e Brigade nam die dag Liessel en Slot in, met steun van de Coldstream Tanks en de R.S.F.. De Duitsers schoten de hele dag.

We schrijven dit hier met enkele regels neer, maar het boek wijdt er pagina's aan en beschrijft een ware heldenstrijd. De verliezen waren groot. Liessel zelf was een inferno, een hel.

In de morgen van de 31e oktober zuiverden de Glasgow Highlanders de staatsbossen nabij de Leensel opnieuw, wat hun een orkaan van granaten opleverden. Er vielen veel doden en gewonden, omdat de granaten, tegen de boomtakken slaande, boven de grond ontploften en hun scherven dus verspreidden.

Op de 1e november trokken de Schotten vanuit Liessel richting Slot. Artillerie gaf hun stevige dekking, maar de tanks moesten vanwege de slijkgrond verstek laten gaan. De weerstand aan het Deurnes kanaal was minder dan men verwacht had. De Duitsers waren teruggetrokken met achterlating van veel materiaal.

Intussen was de Hutten ook verlaten door de Duitsers, maar ze bleken nog wel op de Heitrak te zitten, tot de Hoogbrug.

Meijel

Op 2 november begon de vierdaagse slag om Meij-

el. In de ochtendmist rukten de Glasgow Highlanders en de R.S.F. op met de Tank Grenadier Guards als steun. Een Churchilltank en drie vlegeltanks (om mijnen te vernietigen) werden door de mijnen uitgeschakeld. Om half 12 waren de Schotten op de Heitrak. In de namiddag trokken de Royal Scots naar de Neerkant en Moosdijk, door mijnenvelden, over een smalle weg en onder zwaar Duits vuur.

Tot dan toe was de 227e Brigade op Heusden gebleven. The Argylls zuiverden de bossen op deze dag, maar de tanks konden niet gebruikt worden vanwege de modder. Twee raakten er vast en zouden worden uitgegraven, maar een dekkende rookwolk werd aangezien voor een sein om terug te trekken, wat de Argylls deden, met de Duitsers op de hielen. De volgende dag werd een tank onbeschadigd terug gevonden. In de morgen van 3 nov. rukten de Schotten vanaf Moosdijk, voorafgegaan door hun laatste drie vlegeltanks en gedekt door een Squadron van de Tank Grenadiers, richting Meijel.

De drie vlegeltanks werden opgeblazen door zware mijnen en de drie Churchilltanks werden getroffen, maar de weg was mijnen vrij geworden. Eerst was het plan geweest om op 4 november Meijel te bezetten, maar dit werd een dag uitgesteld. In de nacht van 3 op 4 november was het nat. De Duitsers voerden zware artilleriebombardementen uit.

(Terloops vertelt het boek hier, dat leden van de Prinses Irene Brigade in het kamp tussen Deurne en Liessel voor het eerst in vier en een half jaar trainden op een afstand van nog geen kilometer van de frontlijn).

Op 3 november rustte de 227e Brigade in Asten uit. Het weer was afschuwelijk, maar de mannen konden baden, droge kleren aantrekken, rusten en zich verpozen, terwijl op enkele kilometers afstand de beslissing snel naderde. Ook aan de kant van Ospel hadden de Schotten orde op zaken gesteld en een heel gebied gezuiverd van Duitsers. Op 4 november werden de voorbereidingen voor de aanval van de 44e Brigade voltooid. Grote hoeveelheden rookgranaten werden opgeslagen.

Meijel bezet.

Eindelijk dan, op 5 november, begon de dag helder. De Schotten zagen de Duitsers achter het kanaal druk bezig als mieren. De Tank Grenadiers startten vanaf Schelm, zouden door het Diamantbos gaan en kregen een rookscherm mee. Zij rukten op door de modder en een hel van vuur.

Voorbij het bos raakten tanks in de modder en de

mijnen vast. Alle tanks gingen er aan en intussen hield het artillerievuur aan. Slechts vier tanks zagen kans terug te keren naar hun uitgangspunt. Onder bescherming van een rookgordijn konden mensen en vitale onderdelen van tanks worden meegenomen.

Andere tanks waren op weg gegaan naar de Schans vanuit een andere positie. Binnen 5 minuten verloor dit Squadron 5 tanks. Ook 4 reserve tanks werden vernield. Om half 1 werd alles teruggenomen. Dagen lang zou de statische oorlog rond Meijel nog duren. De Schotten gingen wel regelmatig door met het opruimen van mijnen.

In de nacht van 11 op 12 november trokken de Duitsers uit Meijel weg, na de windmolen opgeblazen te hebben. Op 14 november om 4 uur namiddag vestigde de 51e Highland Divisie een bruggenhoofd over de Noordervaart en het kanaal van Wessem, na een hevig bombardement. Dat was de eerste fase van de doorstoot naar het oosten door het tweede leger. Pas op 15 november werd Meijel vanuit het noordwesten methodisch bezet. De Duitsers hadden toen nog posten bij de brug op de weg naar Beringen, bij de Mariahoeve en in het bos tussen het Deurnes kanaal en de Helenavaart.

Wat men in Meijel vond waren slechts ruïnes en schroot van oorlogsmateriaal. Een droevig maar welsprekend getuigenis van de zware gevechten door de 7e Amerikaanse Pantserdivisie hier geleverd. Op 16 november trokken de Schotten over de Roggelse brug, althans over de door hen zelf gelegde Baileybrug. Op 17 november was Meijel eigenlijk pas stevig in geallieerde handen.

Verliezen

Dat de strijd rond Asten hard en bloederig is geweest blijkt uit de statistische cijfers over doden, gewonden en vermisten.

In de periode van 29 oktober tot 15 november 1944 sneuvelen hier (en rond Meijel) van de 15e Schotse Divisie 6 officieren en 121 soldaten van lagere rang. 28 officieren en 555 soldaten van lagere rang raakten gewond; 48 soldaten werden vermist.

Laten wij hen in deze dagen, dat ons land zijn bevrijding van 25 jaar geleden viert, met dankbaarheid en een gebed herdenken.

(tekst: Piet van der Zanden)

NB: De Amerikanen van de 7 (US) Armored Division leden in de Peel uiteraard ook verliezen. Gedurende de oktobermaand had deze divisie 125 gesneuvelen, 734 gewonden en 364 vermisten te betreuren. Aan voertuigen gingen 28 lichte tanks,

52 zware tanks en 101 andere voertuigen verloren. Een deel van de verliezen werd geleden tijdens de aanval bij Overloon.

November kwam de 7 (US) Armored Division te staan op 88 doden, 225 gewonden en 31 vermisten. Die slachtoffers vielen hoofdzakelijk tijdens de strijd bij Meijel. De 7 (US) Armored Division kreeg daar zelfs de zwaarste klappen. Na de strijd bij Meijel werden de betrokken eenheden door hun commandanten inzetbaar geacht. De geleden verliezen werden niet „zwaar“ geacht.

Luit. generaal Richard O'Connor Bevelhebber Achtste Legerkorps

Algemene informatie

Redactie:

Ad Verrijt, Hemelberg 59, 5721 CP, Asten
0493-688388

Anneke Blankennagel, Hennie Houben,
Jac Jöris, Ricus van Neerven en Piet Snijders
Mailadres voor inzenden kopij:

redactie@heemkundekringdevonder.nl

BESTUUR HEEMKUNDE:

Voorzitter: Hans Dittner Tel. 0493-842754

Secretaris: Martien Verdonschot Tel. 0493-693498

Penningmeester: Hans van Strijp Tel. 0493-380493

Leden: Cor Fransen Tel. 0493-693421

Paul Gianotten Tel. 0493-472350

Gezinsabonnementen HKK De Vonder

€ 30,00 per jaar

Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis
Molenstraat 10 te Someren

Open dag Wehrmachthuisje Someren-Heide

Bijna 2 jaar na het ontstaan van het idee om het Wehrmachthuisje in Someren-Heide op te knappen is het huisje klaar. Veel vrijwilligers, sponsoren en belangrijke partners hebben de restauratie mogelijk gemaakt. Het idee begon klein maar werd door het enthousiasme van de vrijwilligers steeds groter. Op zaterdag 21 september 2019 willen wij het resultaat van de restauratie, maar ook het zoeklicht dat wij ter beschikking hebben gekregen, aan het publiek laten zien. Dat gebeurt tijdens een open dag van 11:00 u tot 17:00.

Het Wehrmachthuisje werd in november 2017 in het heemhuis onder de aandacht gebracht. Meteen was duidelijk dat er iets met het huisje moest gebeuren, voordat het vroeg of laat gesloopt zou worden. Het was namelijk niet meer dan een aantal muren. Na enig onderzoek en een bezoek aan de Wehrmachthuisjes in Asten-Heusden en Nunhem, is op 15 maart 2018 is een stichting opgericht. Toen werd het tijd om meer mensen enthousiast te maken. We hebben een aantal lezingen georganiseerd over de oorlog in en om Someren, waarbij aanvullend onze plannen en vorderingen aan de aanwezigen bekend werden gemaakt.

In de zomer van 2018 kwamen we in contact met het 101 geniebataljon van de Koninklijke Landmacht. Die wilde wel aan het project meehelpen als vervangende oefening voor 'bouwen in een loods'. Op 3 december 2018 leidde dat tot een grote militaire invasie in Someren-Heide. In twee weken tijd verzette het bataljon veel werk.

Inmiddels waren we ook benaderd door museum Bevrijdende Vleugels uit Best. Dat bleek bereid om één van zijn zoeklichten aan ons beschikbaar te stellen. De intentie tot samenwerking was er van beide kanten al snel, maar er moesten wel wat zekerheden ingebouwd worden. Eind juni werd de knoop doorgehakt en op 8 juli 2019 verzorgde het 101 geniebataljon het transport van Best naar Someren-Heide.

Er is door de vrijwilligers hard gewerkt aan de afwerking, maar ook aan een educatieprogramma. Als resultaat daarvan mogen we op 25, 26 en 27 september 2019 diverse groepen van de scholen uit de gemeente Someren verwelkomen.

De open dag is onderdeel van Death Valley de Peel en is mede mogelijk gemaakt door Brabant Remembers / Vfonds.

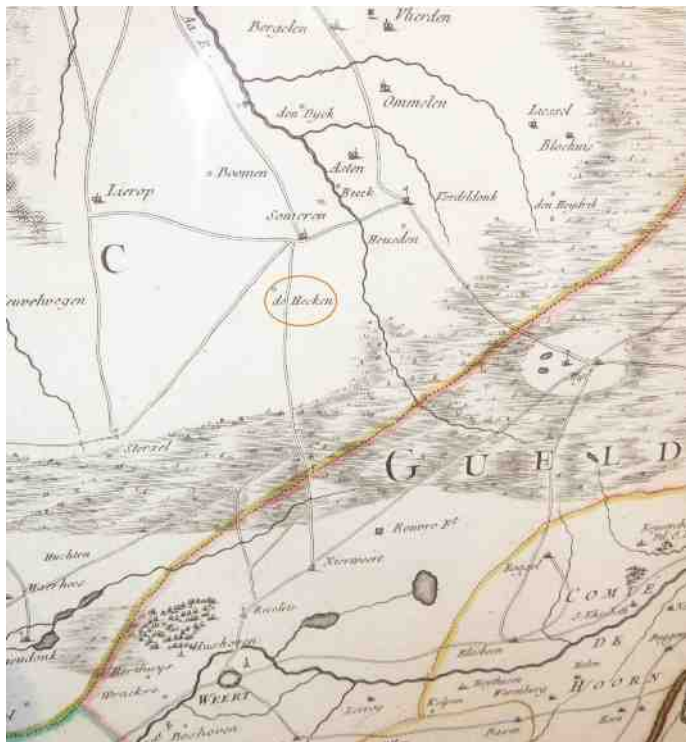
ZATERDAG
21 SEPTEMBER
11:00 - 17:00 UUR

KOM NAAR ONZE
OPENDAG
BIJ HET WEHRMACHTHUISJE
SOMEREN-HEIDE

Het hecken bij de Rockenbergh

door Jacques van der Velden

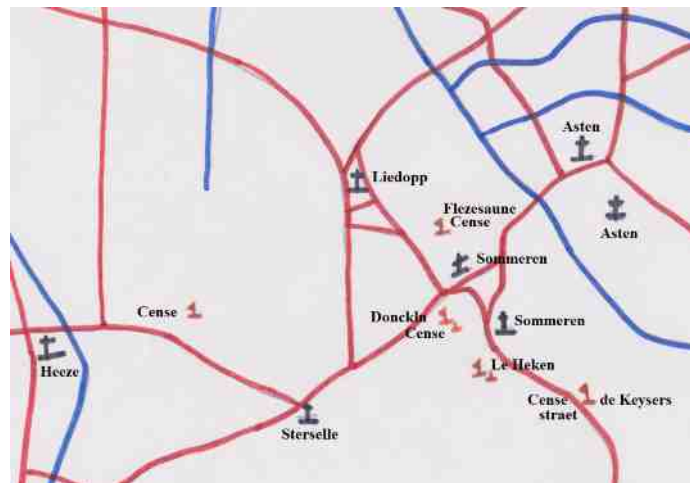
Er bestaan niet alleen oude vergeten groenten zoals pastinaak, schorseneren, aardperen enzovoort, maar ook oude vergeten toponiemen. Toponiemen die al vóór 1500 voorkwamen, maar in de afgelopen paar eeuwen in de vergetelheid zijn geraakt. Het gaat in dit geval om **Rokkenberg**, een toponiem dat al voorkomt in [1382] als, *een ijnde by rockkenbergh* en *het rockenberch hecken*. Er is later zelfs een straat naar genoemd, *de Rockenberchstraet* [1533]. *Rokkenberg* doet mij denken aan Boksenberg. Ze liggen allebei in het zuidelijk deel van Someren en wekken de indruk dat ze iets met kleding van doen hebben. Zelfs de Rocky Mountains crossed my mind. Dit soort ingevingen slaan natuurlijk nergens op. Of de eerste lettergreep een **rok** of een **rots** is, valt nog te bezien. Dat een **boks** een boomstronk is, staat voor mij wél vast. Daarover heb ik uitvoerig geschreven in het artikel Boksenberg [Vonder 23-4].

Afb.1 Kaart met de hecken door G.L. Le Rouge n.a.v. de Oostenrijkse Successieoorlog [1740-1748].

In mijn vorige artikel *Balisboom* [Vonder 25-1], kwam ik tot de conclusie dat deze Lieropse slagboom een soort *hek* of *ijnde* moet zijn geweest. Uit een document ontleend aan het oud-rechterlijk archief van Someren blijkt dat eind 14de eeuw degenen die aan de zogenaamde *ijnden* woonden de

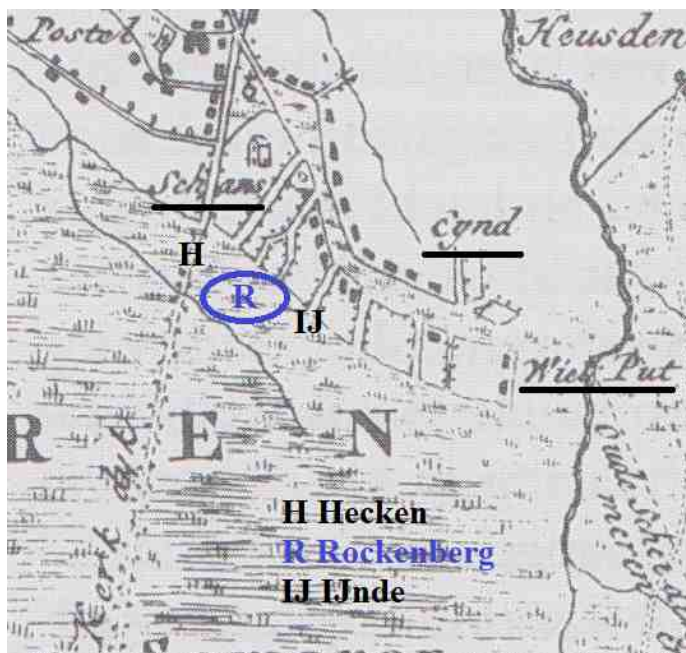
verplichting hadden deze slagbomen zelf te onderhouden of ze moesten aan de gemeente een bepaalde heffing of belasting [dorpslast] betalen. De lijst van *ijnden* in Someren, bevat maar één *hecken*. Dit *hek* wordt in één adem genoemd met de *ijnden* die het dorp zelf moest onderhouden: “*Item die Gasthuijs ijnde moet het dorp onderhouden ende die ijnde bij die Steenstraet ende die ijnde bij Willem Ceel van Bussel bij die Hoelstraet ende het hecken bij de Rockenbergh*” [1601].

Afb.2 Wegennet in Someren [eerste helft 18e eeuw]. Veel namen zijn in het Frans gesteld.

De Franse kaart van E.H. Fricx [1712] is waarschijnlijk de oudste afbeelding waarop dit *hek* te zien is. Dit *hecken* of op zijn Frans *le Heken* stond aan de zuidzijde van Someren, daar waar de weg van Weert-Nederweert in Someren arriveert. Dat zal iets ten zuiden van *de Schans* geweest zijn. Afgezien van een *Rockenberch Hecken* was er ‘*Item noch een ijnde bij Rockkenbergh aent eynschoets, die moet die naeste hostadt [onder]halden te weijlput waert neven den wech geleghen, nu Willem Tielens.*’. Deze beschrijving bevestigt globaal de locatie van het rockenberch hecken ten zuiden van de Schans, want deze *Ijnde* [bij Rockkenbergh aent eynschoets] moet ongeveer in oostelijk richting ter hoogte van de Wielput [weijlput waert] hebben gelegen, mogelijk langs de Rockenberchstraet [neven den wech geleghen]. Zie globale schets Afb.3. De Franse kaart [Afb.2] is om meerdere redenen interessant. Zo zijn er de volgende cijnsgoederen op te zien: *Cense de Keyerssstraet* [de Keizerstraat], *Doncklaen Cense* [de Donk] en *Flezesaune Cense* [Vlerken]. Verder is te zien dat de weg van Someren naar Heeze toen over Sterksel liep en niet rechtstreeks naar Heeze. Rockenbergh betekent volgens mij ‘**Roekenberg**’.

Dat baseer ik op twee Oudnederlandse vermeldingen: *Rokenberge en Rockembergh*. De vogelnaam **roek** komt alleen in het Germaans voor en is een klanknabootsing. Men denkt dat te kunnen afleiden van werkwoorden in het Latijn, Grieks, Litouws en Kerkslavisch met de betekenis ‘krassen (van vogels)’. Ook het eerste deel van de soortnaam **rokraaf**, een familielid van de kraaien waar de roek ook toebehoort, toont duidelijk gelijkenis met het eerste lid van **Rockenberg**. Met deze conclusie ben ik nog eens door het Oud-rechterlijk archief van Someren gegaan en wat schetst mijn verbazing, ik vond de vermelding *aen Roeckenberch* [1531]. Als ik deze verwijzing vergelijk met **Rockenberch** en de **Rockenberchstraet** van [1533], dan blijkt dat het in beide gevallen om een familie Colen gaat die een stuk erf met die naam verkoopt. Daaruit concludeer ik dat *Rockenbergh* = *Roeckenberch* ‘Roekenberg’ betekent.

Afb.3 Hendrik Verhees 1795. Schans, Eynd [eynschoets] en Wiel Put.

Het keurboek van Someren bevat maar één item dat iets zegt over het gebruik van hekken, maar maakt daarbij geen onderscheid tussen hekken en ijnden.

Item een yegelijcken sal die deurvarten aen die gemeijn straten liggende maecken met ijnden ofte heckens op ende toegaende of sal bruecken den peen van twee stuijvers.

Afb.4 Iedereen zal de doorgangen, die aan de gemene straat liggen, uitvoeren met op- en toegaende ijnden of hekken of zal betalen een geldboete van twee stuivers.

Het huidige woord *hek* ‘afscheiding van lat- en/of traliewerk’ is afgeleid van dezelfde stam als *haag* en *heg*. Oudnederlands *haghe* ‘omheind gebied of jachtterrein’ [800]. Middelnederlands *hage* ‘(doorn)struikgewas’ [1240], *haghe* ‘idem als grensafscheiding’ [1285]. In het Middelnederlands was *hage* niet alleen een omheining, maar betekende het ook algemener ‘struikgewas, bosje van laag hout’, tegenover *bos* ‘hoog hout’. Een *hage* moest ongewenste indringers buiten houden, bijv. uit een jachtgebied, of het vee buiten de akkers; daarom werden vaak doornstruiken gebruikt, zoals braam en meidoorn. De oudste vermelding van *hek* komt uit een Latijnse tekst, waarvan de vertaling luidt als volgt: ‘*Wouter de Klei is verplicht het hek na te lopen en te repareren, terwijl de hofstede hem de palen ter beschikking moet stellen*’ [1227]. Een *hek* bestaat uit lat- en traliewerk in plaats van natuurlijke materialen. Sommige taalkundigen voegen aan het woord *hek* ook de betekenis ‘valdeur’ toe. Ik denk dat met ‘*eijnden ofte heckens op- ende toegaende*’ een valhek bedoeld wordt, dat vanzelf toevalt of toedraait.

Nu ik de naam **Rokkenberg** ‘**roekenberg**’ verklaard heb en de plaats waar ‘**het hekken bij de Rockenberch**’ gestaan heeft, geduid heb met ‘**iets ten zuiden van de Schans**’, is mijn verhaal klaar.

Bronnen:

Oudnederlands woordenboek: Ruok ruokonberg * Roekenberg, onbekende plaats, prov. Limburg, Nederland, of directe omgeving. In **Rokenberge** de uno manso. Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200. (Kopie 1701-1800). In **Rockembergh** de I manso. Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200. (Kopie 1701-1800).

Oud Rechterlijk Archief Someren: R59,f.17r, dd.22-1-1531: Doorgestreepte akte: Verkoop door Dijrck Colen als momb. van de kinderen van Jan Colen zijn broer. (is doorgestreept) Henrick Jan Colen, gelovende voor al zijn zusters en broers, aan Peter Corstens van den Boomen, van een stuk erfenis, geheten **aen Roeckenberch**, ul. de koper, al. de straet, uf. Henrick Loyen, af. de straet. Testes Gerit Matheus en Marten Peters. R60, f.18r, dd.2-5-1533: Verkoop door Henric Jan Jan Colen, mede gelovende voor al zijn broers en zusters van de 1e bedde, aan Henrick Janssen van Roy, van een stuk erf, gelegen ter plaatse geheten **Rockenberch**, ul. de **Rockenberchstraet**, al. Korstiaen van den Boomen, uf. de koper, af. de gemeyn straet.

Etymologiebank.nl: Hek. mnl. hec, hecken ‘hek, valdeur’. Algemeen West-Germaans woord, aflei-

ding met i-umlaut, van dezelfde stam als **haag**, en zie ook **heg**.

Tentoonstelling: Hertogdom Brabant in kaarten en prent (Historische landkaarten en prenten tot 1800) Kempenmuseum De Acht Zaligheden 13.1.2019-31.3.2019. Zie afb.1 Le Rouge 1747.

Brabantia Ducatus, Geschiedenis en Cartobibliografie van het Hertogdom Brabant tot 1795, Mario Dorigo & Mathieu Franssen: pagina 141 afbeelding 109a. De zuidelijke Peel bij Fricx in 1712.

Cijnsgoed: <http://www.bhic.nl/onderzoeken/hulp-bij-onderzoek/cijnsregisters>

Overdracht voorzitter van de redactie

Geachte lezer,

Ouderdom komt met gebreke, wijsheid met de jaren.

Het eerste te vroeg, het andere vaak te laat of nooit. Ik dacht, laat ik, nu het nog kan, mijn voorzitterschap van de redactie van De Vonder eens onder de loep nemen.

Dat heeft tot de slotsom geleid dat ik er verstandig aan doe ermee op te houden. Het is beter voor De Vonder en ook beter voor mij.

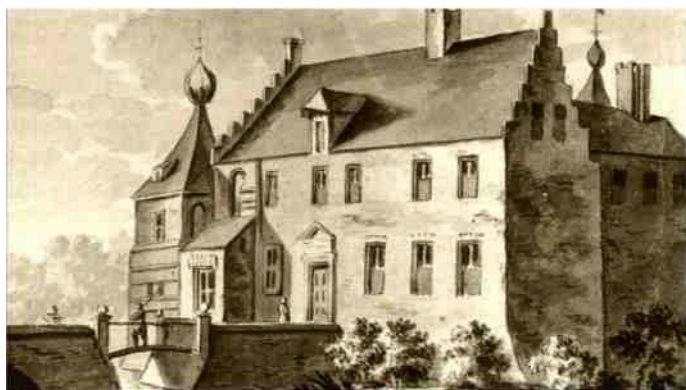
Spijtig vind ik het wel, maar veertien jaar is genoeg. Dus zal ik wegwezen!

Ik heb met beperkingen, maar gedragen door de mildheid van mijn collega's, voor De Vonder gestaan; nu moet ik er over heen.

Dat dit gebeurt in de nasleep van twee wereldoorlogen kent geen oorzakelijk verband.

Maar geen nood: per 1-1-2020 zal er een nieuwe voorzitter zijn.

Alle goeds, Ad Verrijt

BURENGERUCHTEN

Deze keer kunnen wij putten uit de artikelen die geschreven staan in de tijdschriftjes van onze burenen uit Helmond, Gemert, Son en Breugel, Cranendonk, Lieshout en Beek en Donk.

Een hele waslijst. Evenals bij ons ook veel over de oorlog en de bevrijding, maar ik heb er ook wel wat leuke verhaaltjes uit kunnen halen.

Heem, Son en Breugel: 2019 is naast het Rembrandt-jaar ook een Pieter Bruegel-jaar. Er is nogal wat verwarring over zijn geboorteplaats. Zou het Breugel kunnen zijn? Niet waarschijnlijk omdat het volgens geschriften bij Breda moest liggen. In België ligt Grote Brogel, bij Bree. Ook een mogelijkheid. Afijn, het artikel is zeker de moeite van het lezen waard.

Helmonds Heem, Een mens is pas vergeten als zijn naam vergeten is... Helmond gaat z.g struikelstenen leggen bij huizen waar voorheen Joodse families of Sinti en Roma hebben gewoond die in de gaskamers of anderszins in Duitsland zijn vermoord. Het project, op initiatief van de Heemkring wordt gefinancierd door de gemeente en de Rabobank. Ook zal er een boek verschijnen over deze manifestatie: Niet vergeten....Struikelstenen in Helmond.

Een ander artikel gaat over het rooien van de bomen tijdens de oorlog op de begraafplaats aan de Molstraat door de NSB-Burgemeester en hoe Jan Fentener van Vlissingen dit wist te voorkomen.

Gemerts Heem schetst de geschiedenis van de familie De Haas-van der Star, een Indische familie in Gemert. Mede door de vele foto's uit Indië wordt het een zeer lezenswaardig artikel.

D'n Tesnuzzik van Beek en Donk heeft weer een paar aardige verhaaltjes door Zjon van de Laar. Wat er allemaal te doen was op De Heuvel, over de vroegere jaarmarkten en over schuurkerken waarvoor de Staten Generaal toestemming moesten geven.

Een ander artikel gaat over een intrede. Het ontvangen van bekenden en burenen bij het betrekken van een nieuwe woning. Bij deze mensen liep dat door een ruzie die ontstond gruwelijk uit de hand waardoor er een dode viel en de dader uit het dorp werd verbannen.

Lees en huiver zou ik zeggen.

Tot slot in **de Aa-kroniek** een heel artikel over smederijen in Budel. Mede door de foto's en plaatjes heel interessant.

Dus genoeg om na uw vakantiedagen weer eens lekker in vroegere tijden te duiken.

Anneke Blankennagel

NOTITIES VAN JAN VAN LIEROP ROND DE BEVRIJDING VAN ASTEN (deel 3)

Bewerkt door Ad van Lierop

14 november.

(dinsdag) Op deze dag werd een massaal offensief ingezet om de Duitsers, die intussen al weer achter de Noordervaart en Deurne's Kanaal waren gedreven, tot achter de Maas terug te dringen. Dit offensief werd begonnen met een twee uur durend artilleriebombardement op de Duitse stellingen: 450 kanonnen losten per minuut 2000 schoten! Op 26 november stonden de Engelsen, na felle strijd, in Blerick aan de Maas en was de gehele Peel en Limburg tot aan de Maas bevrijd. In november en de volgende maanden was de gehele omgeving (dus ook Asten) als het ware één grote legerplaats. Voornamelijk Engelsen en Schotten. Dikwijls was er een inkwartiering bij de burgers, als scholen etc. niet voldoende ruimte boden. Die inkwartiering betrof dan alleen ruimte om te slapen. Het eten haalden de "soldiers" bij hun eigen keukens. Als zij geen dienst hadden vertoefden de meeste soldaten echter in huiselijke kring. En de burgers waren daar meestal blij mee, want er schoot dikwijls wat over van de rantsoenen en de Engelse sigaretten waren zéér welkom. Met name sigaretten waren al lang niet meer te krijgen: het was voornamelijk eigen teelt wat de mannen en de jongens te roken hadden. (Er ontstond jammer genoeg al spoedig een zwarte handel in deze Engelse sigaretten...)

8 november.

Deze dag kwam het bericht dat alle boeren en verdere bewoners in het Astens Peelgebied (vanaf van Geffen tot aan de grens van Liessel en Neerkant en aan de andere zijde tot aan de Zuid-Willemsvaart) moesten worden geëvacueerd. Uiteraard hield dit verband met de op 14 november in te zetten zuivering van het hele Peelgebied.

12 november.

Arthur en Ronny komen regelmatig op bezoek en 's avonds boven in bed slapen. Op 27 november vertrokken ze naar het front. Arthur is later nog eens op bezoek geweest. We hebben nog enige tijd met hem gecorrespondeerd, doch ondanks stellige beloften, is hij na de oorlog nimmer op bezoek gekomen.

19 november.

(zondag) werd de eerste voetbalwedstrijd gespeeld tussen een Engels Soldatenteam en NWC 1. Op de zondagen 26 november en 3 december speelden NWC opnieuw tegen teams van in Asten gelegerde (z.g. 'Op rust zijnde') Engelse militairen.

22 november.

(woensdag) Op deze dag werd het gebied van de Peel weer vrijgegeven aan de bewoners. Met gejuich werd dit bericht begroet. Ook de evacués uit Meijel mochten naar huis, zij het op eigen risico.

26 november.

(zondag) Overall lag nog munitie her en der verspreid. Op deze dag had op het Sint Jozefplein een ontploffing plaats: zeven Engelsen gedood, 17 personen gewond, waaronder 5 kinderen. Op het NWC terrein, waar tegen de binnenzijde van de betonnen omheining een zeer gevarieerde voorraad ammunitie was bijeengebracht (desondanks werden er toch enkele wedstrijden gespeeld!) vielen later dodelijke slachtoffers. Vanaf begin november tot 23 maart waren tienduizenden Engelsen en Schotten op alle plaatsen in de omgeving gelegerd. 23 maart 1945 werd de grote aanval begonnen om de Duitsers achter de Rijn te jagen en het Roergebied te veroveren. En de rest van Nederland te bevrijden, waar men nog niet bevrijd was en waar men een vreselijke hongervinter had moeten doorstaan. Volledigheidshalve volgen hier de inkwartieringen, die ons in de oorlogsperiode werden toegewezen.

Inkwartieringen:

12 november.

Arthur en Ronny

26 november. (dinsdag) De eerste officiële inkwartiering: 8 manschappen van de Royal Engineers. O.a. Johnny, Ted, Ernst, Bill en Ernst. Op 2 december zijn ze vertrokken.

10 december. (zondag) Engelsen van het 42ste Regiment Artillerie in kwartier: **Sergeant Bob, Sydney en Jack**. Deze zijn op 17 december vertrokken. Geen contact meer later.

18 december. (maandag) Vijf burgers ingekwartierd. Zij werkten bij het Engelse leger. Het waren o.a. **Bertje Mikkers (Gemert), Mies (Venray), Toon, Frits en Jan**. Op 22 december zijn ze vertrokken.

28 december. (donderdag) Vijf Engelsen ingekwartierd, die in verband met het Ardennenoffensief de volgende ochtend alweer vertrokken.

29 december. (vrijdag) Zes manschappen van de befaamde "Zwarte Ratten" in kwartier. Ze bleven bijna drie weken en zijn prettige huisgenoten. 's Avonds met hen het kaartspel "sevenen" geleerd. Hun namen waren **Korporaal John, Ed, Sydney, Caen, Jersey en Sammy**. Sydney is later nog eens een nacht komen slapen, toen hij terug kwam van enkele dagen verlof in Brussel. Nadien geen contact meer. Op maandag 15 januari zijn ze vertrokken.

19 januari (vrijdag) 2 kapiteins (**Arts en Padre**) en 3 sergeants in kwartier. Zij bleven tot zondag 21 januari. Hun namen waren **Arthur, Frank en Sydney**.

1 maart Deze dag kregen we onze laatste en tevens langste inkwartiering: **Korporaal Stanley Hall en de soldiers Fred Wemuss, Tom Carroll, Joe Metcalff, Jack John en Arthur**. Het waren drie ge-

zellige weken, waarbij de soldaten zich goed thuis voelden in ons gezin. Ze hadden hun werkplaats in de ijzergieterij, dus vlakbij. De meesten waren getrouwd en dus erg huiselijk. Met kleine Hans hebben ze wat afgespeeld. Joe zat eens met Hans op z'n arm naast het fornuis; Hans was in slaap gevallen en toen durfde Joe zich niet meer te verroeren, bang dat Hans wakker zou worden. Toen Moeder het eindelijk zag had Joe compleet een stijve arm van het onbeweeglijk zitten. Op Hans z'n verjaardag hebben de gasten gezamenlijk een cadeautje gekocht.

foto: Jan en Nella van Lierop met de ingekwartierde Engelse soldaten en hun kinderen Betsy, Ad en Hans

Met de vrouwen van Fred, Tom en Stan en de ouders van Joe hebben we nadien nog lange tijd gecorrespondeerd. Joe schreef in 1945 nog een keer vanuit Birma. Fred's vrouw Peggy zond een pakje met cadeautjes voor de kinderen (een zwarte "doll" voor Betsy, waarmee ze nog jaren heeft gespeeld). Fred met vrouw Peggy en dochter Haether hebben ons in september 1958 bezocht; een jaar later Haether met vriendin Ann, Fred kwam opnieuw in de zomer van 1976.

Hans en ik bezochten Fred in Henley in de zomer van 1965. In de zomer van 1973 waren moeder, Hans en ik in London en bezochten we Fred opnieuw. We zijn nog steeds in correspondentie met elkaar.

OUD GOUD

Jac Jöris

Je kunt tegenwoordig geen krant openslaan of staat wel iets over de politie. Dat de aangiftes op de ‘stapel’ belanden, dat er traag gehandeld wordt etc. etc.. Als ik dan lees hoe er 120 jaar geleden in Asten en Someren werd gereageerd op enkele diefstallen neem ik mijn petje af voor de politie van destijds.

Zuid-Willemsvaart. Woensdag 5 februari 1896.

Asten. Het doet ons genoegen, nu de gemoederen in deze streken wat tot bedaren zijn gekomen, door de aanhouding der beruchte Belgische inbrekers, eens een gedetailleerd verslag te kunnen geven, welken strijd door de beschermers van het recht, de handhavers van orde en veiligheid in onze maatschappij gestreden is in eene keet, die te midden eener groote heide, nabij de Limburgsche grens, als ’t ware verlaten lag en zodoende on ons oog het akelige van ’t toneel verhoogde, dat j.l. zaterdag in schemerdonker daar ter plaatse werd afgespeeld.

Uit verschillende bladen zal het onze lezers bekend zijn, dat in den laatsten tijd, zowel in onze naburige gemeenten als elders nachtelijke inbraken plaats hadden. Zij ook had dit plaats bij P.v.d.B. te Someren in den nacht van 23 op 24 jan. j.l. alwaar de dieven zich door forcering van een raam toegang tot de woning hadden verleend en daaruit ontvreemd een overjas, eene hoeveelheid worst, een mik etc. terwijl zij een grote partij kleding, die hun waarschijnlijk niet in de smaak viel, op de plaats achter de woning achter lieten en vervolgens –nadat zij zich aan melk, mik en ham hadden te goed gedaan- den aftocht bliezen.

De brigade commandant der marechaussee alhier, bijgestaan door den rijksveldwachter Vriens en gemeenteveldwachter Mennen uit Someren, meenden spoor te vinden richting Heeze, doch ’t bleek hun, daar ter plaatse gekomen, te doen te hebben met een avonturier of iemand lijdende aan geschokte gemoeds- of geestestoestand. Althans het was de dief niet. Onvermoeibaar werden de pogingen tot opsporing voortgezet met als gevolg, dat men zaterdag v.m. spoor kreeg van de vermoedelijke inbrekers. ’s Namiddags kregen de marechaussees bericht, dat zich twee landlopers in eene keet ophielden, evenwel niet vermoedende de inbrekers voor te hebben.

Marechaussees Borgers en Draaijer gingen op verkenning uit, betraden de keet circa 5 uur n.m. en zagen een der dieven iets onder het stroo verbergen, dat door hen als afkomstig van diefstal werd herkend en in beslag genomen. Toen maakten de marechaussee hen bekend dat zij hun moesten volgen, waarop van de zijde der dieven onmiddellijk onder ruw gevloek en getier verzet volgde, door ’t slaan met de vuist en een stuk hout.

Daarop raakten de marechaussees met hun in handgemeen, waarbij het de een gelukte zijn tegenstander te bemachtigen, terwijl de andere nog steeds alle krachten inspande om het voorbeeld zijns kameraad te volgen. Op een gegeven ogenblik raakt de bandiet los, geeft de marechaussee met een ladder een slag op het hoofd, waardoor deze struikelde en viel en opstaande onmiddellijk weer door den bandiet werd aangevat, onder bedreiging hem de keel af te snijden en daartoe pogingen aanwendde zijn mes te bemachtigen.

Op dat oogenblik knalden twee schoten kort achter elkander, de bandiet liet zijne prooi los en viel onder een gesmoorde kreet bloedend ter aarde. Doodsche stilte in de verlaten liggende keet, nu en dan afgebroken door ’t gekerm van den gewonde en toen een: ‘ik geef mij over’ van den niet gewonde. De marechaussees verbonden den gewonde en werd per kar, deze welwillend afgestaan door den heer hoofdopzichter Smeets, naar Asten getransporteerd.

De gearresteerden noemen zich C.v.d.S., 34 jaar, mijnwerker uit Gheel en V.d.C. 27 jaar, bakker, wonende nabij Antwerpen. Eergisteren werden de booswichten zwaar geboeid naar Roermond gebracht. Nader vernemen wij dat meer dan deze feiten van hen aan het licht komen, waarop wij later terugkomen. Zeker is dat door het manmoedig optreden der Rijkspolitie alhier, Someren van een paar gevaarlijke sujetten verlost is, die nog veel schade hadden kunnen berokkenen. Een woord van lof is daarom niet genoeg, doch we hopen bovendien, dat de over hen gestelde overheid, deze kloeke daad in herinnering zal houden. Beiden zijn gevangelijk te Roermond binnengebracht, alwaar zij zich wegens brandstichting en diefstal te verantwoorden zullen.

fotografen

Foto voorpagina: Maria van Neerven

Foto achterpagina: Maria van Neerven

Herinneringen aan crisisjaren en oorlogstijd van Louis Tinnemans (1)

Louis Tinnemans (1915-1999) was bij leven en welzijn een bekende Somerenaar. Nadat hij zijn arbeidzame leven was begonnen als administrateur Crisiszaken bij de gemeente Someren (van 1936 tot 1939) werkte 'mister Tinnemans' veertig jaar lang in het onderwijs in Someren. Daarna bleef hij zich verdienstelijk maken voor de gemeenschap. In 1981 zette Louis Tinnemans zijn herinneringen aan de crisis- en oorlogsjaren op papier. Dat leverde een indrukwekkend en zeer lezenswaardig document op, perfect passend in de reeks oorlogsmemoires die De Vonder in het kader van 75 jaar bevrijding publiceert. De crisis- en oorlogsherinneringen van Louis Tinnemans zijn goed voor een serie van 8 afleveringen. In dit nummer deel 1.

Persoonsgegevens:

Tinnemans, Aloijsius, Josephus * 18-06-1915 te Weert † 24-04-1999 Someren.

Bezocht lagere school te Ospel, Nederweert en Someren.

1926-1932 M.U.L.O. bij de Broeders van Liefde, Eikenburg, Eindhoven.

1931-1935 Kweekschool Hemelrijken, Eindhoven. 16-10-1936 tot 01-01-1939. Administrateur Crisiszaken gemeentehuis Someren.

01-01-1939 tot 01-12-1946 onderwijzer a. d. jongensschool te Someren-Eind

01-12-1946 tot 19-05-1969 onderwijzer a. d. Lambertus school te Someren, postelstr.18

19-05-1969 tot 01-08-1970 waarnemend hoofd aan de Lambertus school

01-08-1970 tot 01-06-1979 hoofd Maria school, Laan ten Roode Someren.

Twee keer gehuwd geweest; eerst met Fia Jansen, daarna met Mien Arts.

Someren januari 1981

Geschiedenis heeft altijd een bijzondere aantrekkingskracht op mij gehad. Ik heb daarom graag gereageerd op het verzoek om mijn oorlogsherinneringen op papier te stellen omdat dit ook een klein onderdeelje van de historie is.

De tijd na de Eerste Wereldoorlog had enige jaren economische bloei gegeven, doch dit duurde helaas maar ál te kort. De ineenstorting van de Beurs van New -York in 1929 had wereldwijde gevolgen.

Toen kwamen de magere – ik mag wel zeggen zéér magere – jaren. De jaren 1929 t/m 1937 waren onvoorstelbaar arm. Er viel totaal niets te verdienen en voor degenen die al werk hadden waren de verdiensten, zelfs voor die tijd beneden peil.

Een arbeider in het vrije bedrijf verdiende tussen f 12,- en f 15,- á f 16,-. Een zeer groot deel van de kostwinners verdween naar de werkverschaffing, waar men tegen een loon van f 2,- per dag iedere dag 1 are heide moest ompspitten en wel 70 cm. diep. Wie deze norm niet haalde kreeg minder uitbetaald. Een vrijgezel, kreeg f 5,- kostgeld per week.

Voorwaar geen bedragen om bokkensprongen van te maken. Als je weet, dat een gemiddelde huisvader ook nog ongeveer f 2,50 per week aan huishuur moest betalen, dan begrijp je dat in de meeste gezinnen armoe troef was. Iedere cent werd tweemaal omgekeerd voor hij werd uitgegeven, want er viel letterlijk geen dubbeltje extra bij te verdienen. En Colijn – hoe heeft men in Den Haag nog ooit een straat naar hem durven te noemen – bleef in ons rijke landje maar met twee handen onze Nationale geldkist dicht houden. Met een gul gebaar bood deze miljonair de werkverschaffers 20 cent per uur aan, zo ze dat al haalden.

Waar ik deze wetenschap vandaan haal? Wel, ik zat toen als administrateur van Crisiszaken op deze afdeling ten gemeentehuizen. Als iemand bij een temperatuur van 30 graden bij een boer 's zomers eens een dag koren gemaaid had met zicht en pikhaak – een uitermate inspannend werk – en hij had dan één gulden per dag extra dan op de werkverschaffing, dan moest daar 2/3 deel van worden ingehouden en kreeg hij donderdags op de betaaldag f 0,66 minder uitgekeerd. Overigens was hij verplicht ieder werk in het vrije bedrijf te aanvaarden als je daarvoor de kans kreeg.

Was iemand “zwart” aan het werken en de ambtenaar van de buitendienst, de hr. W. ontdekte dat, dan werd hij, indien zijn extra verdiensten niet werden opgegeven, uitgesloten van verder werk op de werkverschaffing en moest hij rondkomen met een nóg lager bedrag uit steunverlening.

Een eindeloze paperassenwinkel overspoelde ten slotte ook de boeren, vooral de kleine boeren en daartoe behoorde zo ongeveer 90 % van de Somerense boerenstand. Na invulling van zéér ingewikkelde formulieren, waarop moest worden aangegeven hoeveel grond en vee men had en hoe men de

grond had bebouwd, kreeg men - als men beneden bepaalde normen bleef - bonnen voor kunstmest, dat bij inlevering van de bonnen tegen gereduceerde prijs kon worden aangeschaft.

Honderdduizenden bonnen heb ik van dikke rollen af moeten scheuren om aan steuntrekkers, werkverschaffers en kleine boeren uit te reiken, na ze van te voren allemaal van een persoonsnummer te hebben voorzien, want iedere ingeschrevene had zijn eigen nummer. Ik ken er nog vele uit mijn hoofd.

Bonnen voor kunstmest, bonnen voor vis, bonnen voor rundvlees (31 cent per kilo), bonnen voor doperwten en boontjes en ga zo maar door. 't Was werken in deze papierwinkel van kwart voor negen tot half een en van half twee tot 's avonds twaalf, soms een uur. En er werd toen nooit een kop koffie of thee gepresenteerd. Daar was de waterkraan goed voor.

En voor dit werk kreeg je dan een vorstelrijk salaris van f 7,50 per week, nadat je eerst twee en een halve maand voor niets had gewerkt om er in te komen.

Die f 7,50 kreeg je ook nog niet iedere week, niks hoor, iedere tien weken beurde je f 75,-, dan leek 't wat meer. Bovendien was de gemeente armlastig d. w.z. als de afrekeningen met het Rijk niet klopten, waarvoor ikzelf verantwoordelijk was, dan kreeg de gemeente geen cent vóór de fout gevonden was. En dat ging meestal over zo'n slordige f 400.000,-.

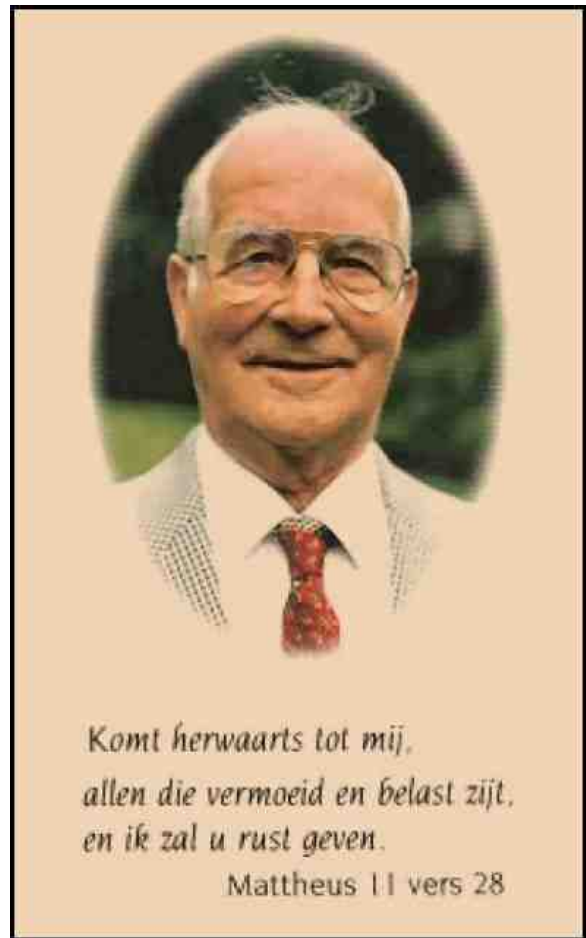
En betaal maar eens uit als er geen geld meer in de kas is. 't Was dus steeds "goed opletten" geblazen. Bovendien kregen we zowat iedere vier maanden controle vanuit Den Haag.

Die controleurs waren uiterst secure pieten. Hadden meestal als administrateurs bij "De Vesting Holland" gezeten en gingen dan vroegtijdig met (een goed) pensioen en kregen er dan in die tijd van grote werkloosheid nog een goed betaald baantje bij.

En je werd soms misselijk van die geaffecteerde kakmakers, die een verschaffer of steuntrekker ieder dubbeltje probeerde af te snoepen wat ze maar konden. Iedere werkloze moest – wilde hij steun krijgen – ook iedere dag komen stempelen, zo rond tien uur in de voormiddag.

Vaak heb ik mensen na vijven 's avonds nog een stempeltje gegeven aan het raam als ik niet wist, dat ze zich de hele dag krom hadden gewerkt om een paar kwartjes extra te verdienen. Als dank daarvoor kwamen er tijdens de oorlog nog ooit mensen aan de bel die me enige bonnen kwamen brengen voor vlees en suiker of brood, omdat zij die als zelfverzorger konden missen. "Stank voor dank" gaat dus niet altijd op.

Wordt vervolgd

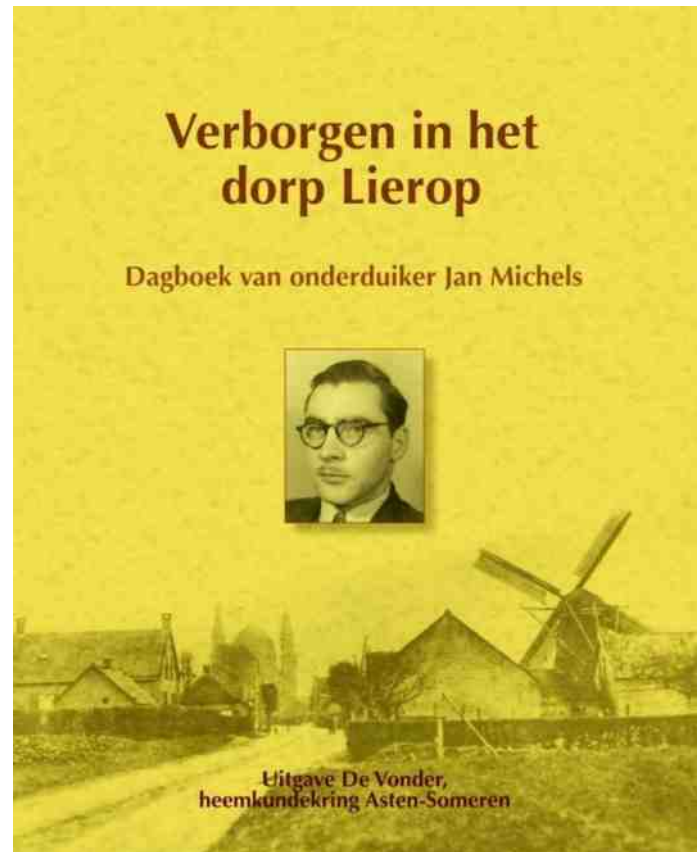
Het bevrijdingsjubileum van de oorlogsverhalen

Tentoonstellingen, documentaires, websites, fietsroutes, flyers, serieverhalen, boeken, paginagrote advertenties en dito boekbesprekingen. Het kan dit jaar niet op met de oorlogsverhalen. Jan en alleman buitelt over elkaar heen om de goegemeente de oorlog nog eens in te peperen. Welke geest is er ineens in ons gevaren? Ach, da's simpel: de tijdgeest natuurlijk. De tijdgeest die de oorlog herdenkt en 75 jaar vrijheid viert.

Hij zwerft momenteel door de hele provincie, opgejaagd door onder andere Erfgoed Brabant, Crossroads Brabant, Brabant Remembers, v-fonds, Visit Brabant en in zuidoost-Brabant door Museum Klok & Peel (Death Valley de Peel), VVV (Asten Herdenkt), Inno vatiehuis De Peel (zes Peelgemeenten), DAS Publishers en ja, ook door De Vonder. De geest werd uit de fles gelaten door het Bossche provinciebestuur. Dat gaf enkele jaren geleden Erfgoed Brabant de opdracht om een mooie 75e herdenking van de bevrijding in 2019/2020 op te zetten. Erfgoed Brabant zocht daartoe samenwerking met zes instellingen die vanouds thuis zijn in het oorlogserfgoed, zoals enkele oorlogsmusea. Dat samenwerkingsverband besloot dat de 75e herdenking van de bevrijding zou moeten draaien om 'levensveranderende persoonlijke oorlogsverhalen'. De grote lijnen van het oorlogs- & bevrijdingsverhaal werden zo'n beetje bekend verondersteld. Maar juist de vaak dramatische persoonlijke verhalen waren nog lang niet allemaal verteld. Oorlogsverhalen zijn er zoveel geweest als er indertijd mensen waren. Elk individu had eigen ervaringen met een eigen beleving.

Veel mensen van de oorlogsgeneratie zijn intussen overleden en namen hun verhalen mee in het graf. En nu zou het wel eens het laatste bevrijdingsjubileum kunnen worden, waarbij mensen die de oorlog zelf bewust hebben meegemaakt nog hun verhaal konden doen. Om het 'nooit weer'-idee nog één keer live over te dragen op de generaties van nu.

Het erfgoedveld in de hele provincie werd opgeroepen om te helpen bij het verzamelen van persoonlijke oorlogsverhalen. En dat liet 'men' zich geen twee keer zeggen, althans niet in Zuidoost-Brabant. Museum Klok & Peel in Asten was er in 2016 als eerste bij om zijn diensten aan te bieden aan Crossroads Brabant. Want in de Peel was in de oorlog zoveel gebeurd dat dit maar eens gedegen uitgedragen moest worden, zo luidde de motivering.

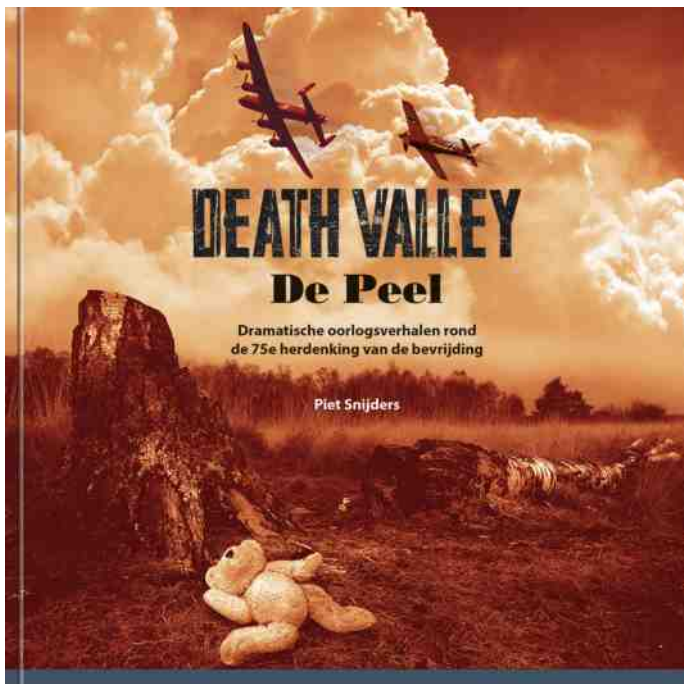

De oorlog in 't zuiden was heus niet alleen 'Overloon' of 'De Zwarte Plak' geweest. Het mocht ook best eens gaan over de moeizame bevrijding van de zuidelijke Peeldorpen in september 1944 of over de Slag om de Peel in oktober/november 1944. Dat besef drong ook door bij DAS Publishers, uitgever van onder andere de weekbladen van Deurne, Asten en Someren. En tot de heemkundekringen en de gemeenten in de Peel.

Naarmate de tijd vorderde drong '75 jaar bevrijding' dieper door tot in de haarvaten van de samenleving en uiteindelijk gingen honderden mensen ermee aan de slag, ieder naar eigen inzicht, vermogen en doelstelling. Nu al weten we dat het idee van 'oorlogsverhalen ophalen' in Zuidoost-Brabant een groot succes is geworden.

In het winterseizoen 2018-2019 zette Museum Klok & Peel samen met de erfgoedverenigingen van Asten-Someren en Deurne de toon met een lezingencyclus vol oorlogsverhalen. In Someren-Heide werd eind 2018 met de slimme inzet van Genietroepen het Wehrmachthuisje aan de Kerkendijk gerestaureerd met het doel om over de luchtoorlog te (blijven) vertellen.

In januari 2019 begon DAS Publishers met de publicatie van wekelijkse oorlogsverhalen. In mei presenteerde de gemeente Deurne fietsroutes met oorlogsverhalen. Op D-day was Museum Klok & Peel weer aan de beurt met de opening van de ten-

toonstelling Death Valley De Peel, inclusief de presentatie van een boek met 50 oorlogsverhalen en van Death Valley-fietsroutes. In de zomer organiseerde de VVV cabriotours met oorlogsverhalen. Ook Heemkundekring De Vonder blies haar partijtje mee met de publicatie van oorlogsdagboeken, zowel in het kwartaalblad De Vonder als in het boek 'Verborgen in het dorp Lierop' (dagboek van onderduiker Jan Michels).

En tussen dat alles door fietste het ED met oorlogsverhalen (er komen er nog meer), Omroep Brabant (dat filmpjes en documentaires maakte) en de Liberation Route, die met nieuwe fietsroutes kwam, waarvan één in de zuidelijke Peelgemeenten.

Let wel: al die activiteiten werden al ontplooid vóór september 2019, de maand waarin het ècht 75 jaar geleden is dat zuid-Nederland van Duitse overheersing werd bevrijd. In het laatste kwartaal van 2019 en de eerste helft van 2020 zal er via allerlei organisaties nog veel meer 'oorlog' over ons heenkomen.

Of het allemaal niet teveel wordt? Dat zou kunnen. Maar het kan óók, dat alle initiatieven samen elkaar versterken en dat na 75 jaar de hele samenleving weer eens doordrongen raakt van de ernst van de oorlog en van de ellende die onze ouders en grootouders hebben moeten meemaken.

Een ding is zeker: de 75e herdenking van de bevrijding heeft nu al zoveel oorlogsverhalen losgemaakt, dat de 4 en 5 mei herdenkingen van de komende 25 jaar erop kunnen teren! Daarmee lijkt het motto van Death Valley De Peel bereikt: opdat we weten, beseffen en nooit vergeten!

Piet Snijders

80 JAAR OORLOG 1568-1648, OOK IN ASTEN vervolg

Hans van de Laarschot

5. Naar Roermond met toestemming van de kasteelheer en –vrouw

De dag nadat de twee in Someren gevangen genomen soldaten naar Asten zijn gebracht, komen de schepenen bij elkaar om te bepraten wat ze met de situatie aan moeten. Ze leggen de kwestie ook voor aan Mevrouw ende Joncker Merode, de eigenaren van de heerlijkheid Asten. Zij geven toestemming om een van de gevangenen naar Roermond te brengen. Dat is Joest Laureynssen. Op 21 augustus 1625 wordt hij in Roermond overgedragen aan zijn kapitein.

6. Geuzen in Asten

In de stukken van de jaarrekening van de Astense borgemeesters Gelden Gielis en Michiel Fransen over 1625-1626 komt voor het eerst de term Geusen voor. Antonis Canters heeft eenen trop Geusen over de vloer gehad, die drie kannen bier bij hem hebben gedronken. De kosten declareert hij bij de borge-meesters.

7. Asten overspoeld door het garnizoen van Den Bosch

Op 22 juni 1627 wordt Asten overspoeld door ruiters en soldaten. Omstreeks drie uur 's middags komen vanuit Meijel vier compagnieën ruiters van het garnizoen van Den Bosch en nog 369 soldaten het dorp binnen. De compagnieën tellen 343 ruiters en paarden. Ze worden vergezeld door 48 vrouwen en 10 voerlieden. Ze brengen er de nacht door en dat betekent eten en drinken op kosten van de Astense burger. En dat hakt erin, want het gaat om 1040 gulden. De Astenaren hopen dat deze troepen zo snel mogelijk uit het dorp zullen vertrekken. Daarom werken ze graag mee aan het verzoek van de opperbevelhebber. Die is ingetrokken bij de pastoor en neemt de kans te baat om zijn wijnvoorraad aan te vullen. De knecht van de overste klopt hiervoor aan bij de dorpsbestuurders. Die aarzelen niet, trekken naar het kasteel en krijgen van de heer drie-en-een-halve kan wijn mee voor de overste. En ook die moeten door de borgemeesters betaald worden.

Indien onbestelbaar:
H. Wijnen, Dorpstraat 22, 5711 GP Someren

Vrienden van Heemkundekring de Vonder

Acfis Business Centrum, Ter Hofstadlaan 75, 5711 VV Someren
René Berkvens Bloemenarrangementen, Jan van Havenstraat 32, 5724 AV Ommel
E T B Willem Bos, Trasweg 5, 5712 BB Someren-Eind
Dakdekkersbedrijf Joan Meeuws, Kommerstraat 38, 5712 XV Someren
Driessen Advies & Beheer Witvrouwenweg 12, 5711 CN Someren
Geven Aannemersbedrijf BV, Ommelseweg 48, 5721 WV Asten
Hotel CENTRAAL, Wilheminaplein 3, 5711 EK Someren
Isi & Peggy's Knipperij, Wilhelminaplein 15a, 5711 EK Someren
Isobouw Systems BV, Kanaalstraat 107, 5711 EG Someren
van Kaam Netwerk Notarissen, Postbus 111, 5710 AC Someren
Notaris Kessels, Wilhelminastraat 30-32, 5721 KK Asten
Larco Foods BV, Industrielaan 10, 5711 CX Someren
Leenen Someren Beheer BV, Dr. Einattenlaan 28, 5711 AW Someren
Leenen Steengoed BV, Vaarselstraat 34, 5711 RE Someren
Garage Linden, Ter Hofstadlaan 140, 5711 VZ Someren
MIDAS Winkels, Markt 10, 5721 GE Asten.
Partycentrum De Platte Vonder, Nieuwendijk 10, 5712 EM Someren-Eind
Autobedrijf Stienen Someren BV, Boerenkamplaan 21, 5712 AA Someren
A.H.Verberne Holding BV | v.d. Eijndelaan 60, 5712 BR Someren-Eind
Verbugt IT, Zagershof 1, 5721 HX Asten
Harrie Welten (Jumbo), Kuilvenweg 6, 5712 GX Someren
Wijnen Bouw en Service, Dorser 2, 5711 LE Someren
P. van der Zanden, Jan v.d. Diesduncstraat 17, 5721 VN Asten

*Vrienden van de Heemkundekring maken onze activiteiten mogelijk.
Hebt u interesse? Info: bestuur Heemkundekring De Vonder*